

23.11.2016

Dnro 5589/4/15

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

LÄÄKÄRINTODISTUSTEN MAKSUKÄYTÄNTÖ EPÄYHTENÄISTÄ

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään Turun kaupungin hyvinvointitoimialan menettelyä periä maksu B-lääkärinlausunnosta, vaikka lausunto hänen käsityksensä mukaan liittyi hänen hoitoonsa.

Kantelijan kertoman mukaan hän oli saanut B-lääkärinlausunnon terveyskeskuslääkäriltä Kansaneläkelaitoksen sopeutumisvalmennuskurssille. Kurssi oli tarkoitettu huonokuuloisille ja kuurosokeille ja sen järjesti kuntoutuskeskus Meri-Karina. Kurssi liittyi kuulovammaisten monimuotoiseen tiedonsaannin parantamiseen ja kokonaisvaltaiseen elämän hallintaan sekä veritaistukeen kuntoilun lomassa.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta saatiin seuraava selvitys:

- 1) Turun kaupungin talous- ja hallintojohtajan selvitys 20.7.2016,
- 2) kaupunginlakimiehen selvitys 4.7.2016 ja vs. kaupunginlakimiehen selvitys 7.7.2016 liitteinä
- 3) kanteluratkaisuni 16.8.2010, dnro 1739/4/09,
- 4) Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätös 12.10.2015, LSAVI/733/05.07.03./2014,
- 5) sosiaali- ja terveysministeriön (STM) 10.6.2015 antama vastaus Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) ja aluehallintovirastojen terveydenhuollon yhteisryhmän kannanottopyyntöön,
- 6) terveyskeskuslääkärin 12.12.2014 kantelijalle laatima B-lääkärintodistus,
- 7) Helsingin hallinto-oikeuden 26.10.2007 antama päätös (07/1222/6) asiakasmaksua koskevaan valitukseen,
- 8) Lounais-Suomen aluehallintoviraston kirje 11.2.2016, LSAVI/3379/05.07.03/2015,
- 9) korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätös KHO 2014:186, taltionumero 3986 ja
- 10) Kuntaliiton kannanotto 3.12.2015.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat ja saatu selvitys

Tapahtumat

Asiakirjoista ilmenee, että kantelija maksoi terveyskeskuslääkärin laatimasta B-lääkärintodistuksesta asiakasmaksun, 36,20 euroa, eräpäivänä 31.12.2014 yritettyään ensin oikaista kantelijan mukaan virheellisesti perittyä maksua terveysasemalla. Kantelija pyysi 22.1.2015 kaupunkia ohjeistamaan laskutusta pysyvästi oikeaksi ja vaati kaupunkia palautta-

maan maksun tililleen korkoineen. Hän perusteli vaatimustaan viittaamalla kanteluratkaisuuni 16.8.2010, dnro 1739/4/09. Tuossa ratkaisussani totesin Helsingin terveyskeskuksen menettäneen virheellisesti, koska se oli perinyt potilaalta maksun B-lääkärinlausunnosta, jonka terveyskeskuslääkäri oli laatinut potilaan pyynnöstä Kansaneläkelaitoksen (Kela) järjestämää kuntoutusta varten yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä.

B-lääkärintodistuksessaan terveyskeskuslääkäri toteaa seuraavaa: Kantelija on sairastanut nivelreumaa yli 40 vuotta. Lisäksi hänellä on Sjögrenin oireyhtymä ja kuivasilmäisyyttä, mutta perussairauksista huolimatta hän on varsin omatoiminen ja asuu yksin. Hänelle on tehty useita leikkauksia ja asennettu tekoniveliä. Kantelija on ollut nuoresta lähtien huonokuuloinen ja oikeaan korvaan on asennettu sisäkorvaimplantti. Hänen mukaansa myös vasemman korvan kuulo on huonontunut, korvalääkäri on epäillyt otoskleroosia. Hänellä on huomattavat reuma deformiteetit. Hän liikkuu ilman apuvälineitä. Terveyskeskuslääkäri on suositellut kantelijaa kuulo-näkövammaisten kuntoutuskurssille.

Talous- ja hallintojohtaja hylkäsi 10.11.2015 tekemällään päätöksellä § 112 kantelijan vaatimuksen. Hän teki päätöksensä kaupunginlakimiehen esittelystä, jonka mukaan oikaisuvaatimus lääkärinlausunnon maksuttomuudesta tuli hylätä.

Kaupunginlakimies perusteli esitystään muun muassa seuraavasti: ”B-lausunto on haettu Kelan kustantamalle sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssille. Sopeutumisvalmennuskurssien tavoitteena on tukea valmiuksia mahdollisimman täysipainoiseen elämään sairaudesta tai vammasta huolimatta. Tähän pyritään mm. antamalla tietoa sairaudesta ja sen vaikutuksista ja tukemalla selviytymistä sairauden kanssa. Asiakkaan oman kertomuksen mukaan kuntoutuksen tarkoitus on ollut parantaa kuulovammaisten tiedonsaantia ja kokonaisvaltaista elämän hallintaa sekä antaa vertaistukea kuntoilun lomassa. Lääkärinlausunto on kirjoitettu nimenomaan Kelan järjestämää sopeutumisvalmennuskurssia varten. Kelan järjestämää sopeutumisvalmennusta ei järjestetä osana terveydenhuoltolain mukaista ilmaista lääkinnällistä kuntoutusta eikä muutakaan terveydenhuoltolain mukaista kansanterveystyötä.”

Saatu selvitys

Kaupunginlakimies toteaa selvityksessään muun muassa seuraavaa.

”Asiayhteydessä eri tulkintavaihtoehtoja voi olla, että lainsäätäjä on määritellyt ”sairaanhoidon/hoidon” sairaanhoitopalvelun yhdeksi osa-alueeksi. Toisin sanoen sairaanhoitopalvelut ovat yläkategoria, joka sisältää useita eri ”palveluita” kuten lääketieteellisen taudinmäärityksen, hoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen. Toinen mahdollinen tulkinta on päinvastainen eli lääkinnällinen kuntoutus on yksi sairaanhoidon monista osa-alueista. Tällöin lainsäätäjä on käyttänyt termiä *sairaanhoitopalvelut* määritellesään yhtä osaa sairaanhoidosta. Hallituksen esitöiden jatkomäärittelyt, esimerkiksi maininta hoitotyöstä taikka oireenmukaisesta hoidosta, viittaavat siihen, että lainsäätäjä on mahdollisesti tarkoittanut sairaanhoidolla konkreettista ja välitöntä liityntää sairauden, taudin, tapaturman tms. hoitoon, jolla kyetään parantamaan tai palauttamaan henkilö työkykyiseksi. Uskoakseni tämän vuoksi laissa on käytetty lausetta *tarpeellinen lääkinnällinen kuntoutus*.

Jatkotulkinta on samanlainen kummankin tulkintavaihtoehdon osalta. Tämä johtaa siihen, että kummassakin tapauksessa joudutaan tarkastelemaan mitä lääkinnällisellä kuntoutuksella tarkoitetaan sekä sitä, että onko lääkinnällistä kuntoutusta pidettävä sellaisena sairaanhoitopalvelun muotona, josta ei saa periä maksua. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että arvioitaessa lääkärin antamien todistusten maksullisuutta, on lisäksi arvioitava, onko lääkinnällinen kuntoutus tarpeellinen sairauden/tapaturman tms. hoitamisessa eli toisin sanoen kuuluuko se

osaksi ”hoitosuunnitelmaa”. Tällöin lääkärien todistusten maksullisuuden arviointi on aina tapauskohtaista.”

Kaupunginlakimiehen selvityksen mukaan Meri-Karina on Valveri-rekisteristä saaduista tiedoista ilmenevästi Lounais-Suomen Syöpäyhdistyksen omistama toiminta- ja palvelukeskus, jolla on terveydenhuollon lupa kuntoutuslaitostoimintaan. Kaupunginlakimies toteaa, että ”mikäli asiaratkaisu liittyy analogisesti yhteneväisesti oikeusasiamies Petri Jääskeläisen 16.8.2010 antamaan ratkaisuun ja asiayhteydessä siihen, että onko kysymyksessä oleva toimintayksikkö luokiteltavissa terveydenhuollon yksiköksi, voi [kantelijan nimi poistettu] vaatimus olla oikeutettu ja asiaa ei ole riittävästi tältä osin selvitetty asiaa valmisteltaessa. Sen sijaan Helsingin hallinto-oikeuden päätöksessä 26.10.2007 (07/1222/6) asiakkaan vaatimus palauttaa lääkärintodistuksesta aiheutuneet kustannukset on hylätty, koska kysymys on ollut etuuden hakemiseen liittyvistä lääkärintodistuksista. Asiakkaalle oli suositeltu sopeutumis- ja kuntoutuskurssia ja vuosittaista laitostuntoutusta.”

Kaupunginlakimiehen selvityksen mukaan kantelijan vaatimus on hylätty soveltaen potilaslain 2 §:ää hoidon määritelmästä, terveydenhuoltolain 22 §:ää, asiakasmaksulain 5 §:ää, asiakasmaksuasetuksen 23 §:ää ja kansanterveyslain 1 §:ää.

Kaupunginlakimies toteaa selvityksessään, että oikeuskäytäntö B-lääkärintodistuksen maksullisuudesta on vaihtelevaa. Myös lainsäädäntö on tulkinnanvaraista eikä anna selkeää vastausta B-lausunnon maksuttomuudesta/maksullisuudesta. Lisäksi hallituksen esityöt ovat hänen mukaansa tulkinnanvaraisia etenkin, kun edellytys maksuttomalle lääkärintodistukselle on se, että sen pitää liittyä hoitoon.

Kaupunginlakimies viittaa Kuntaliiton kannanottoon B-lääkärintodistuksen maksullisuudesta 3.12.2015.

Kuntaliitto otti kantaa Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston 12.10.2015 antamaan päätökseen terveyskeskuksissa laadittujen B-lausuntojen maksuttomuudesta: Aluehallintoviraston päätöksen mukaan terveyskeskuksissa SVB-lomakkeelle laadittavat lääkärintodistukset tai -lausunnot (ns. B-lausunto), jos todistuksen tai lausunnon syynä on sairausloma, Kelan kuntoutus tai Kelan erityiskorvattava lääkehoito, ovat sairauden hoitoon liittyviä todistuksia, joista ei saa periä asiakasmaksuja.

Kannanotossaan ”Kuntaliitto yhtyy aluehallintoviraston käsitykseen B-lausuntojen maksullisuudesta osin, kun kyse on terveyskeskuksessa terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta laaditusta todistuksesta tai lausunnosta, joka on laadittu sairausloman tarpeen vuoksi tai Kelan kuntoutusta varten, jota annetaan terveydenhuollon toimintayksikössä. Lääkinnällisen kuntoutuksen osalta tilanne on tosin tulkinnanvarainen. Helsingin hallinto-oikeus on 26.10.2007 antamallaan päätöksellä (07/1222/6) yksimielisesti todennut, että Kansaneläkelaitoksen kustantamaa kuntoutusta varten laaditut lääkärinlausunnot ovat etuuden hakemiseen eikä sairauden hoitoon liittyvinä lääkärintodistuksina maksullisia”.

Kuntaliiton kannanoton mukaan Kelan erityiskorvattavan lääkehoidon osalta tilanne on tulkinnanvarainen. Kuntaliitto toteaa, että ”tältä osin myöskään STM ei ole ottanut terveyskeskusten maksuperusteiden oikeellisuuteen kantaa. Näin ollen terveyskeskuksilla ei ole päätöksen perusteella ainakaan toistaiseksi velvollisuutta muuttaa maksuperusteitaan tai palauttaa perittyjä maksuja”.

Kaupunginlakimies toteaa, että asiassa on jäänyt epäselväksi, onko muiden aluehallintovirastojen kanta yhteneväinen Länsi- ja Sisä-Suomen päätöksen kanssa.

Kaupunginlakimies viittaa myös STM:n 10.6.2015 antamaan vastaukseen Valviran ja aluehallintovirastojen terveydenhuollon yhteisryhmän kannanottopyyntöön. Vastauksessaan STM toteaa, että se, mitä ilmauksella ”hoitoon liittyvä” tarkoitetaan, on tulkinnanvaraista ja että vaikka joissakin ratkaisuisa B-lausuntojen on todettu liittyvän hoitoon, tapauksista ei kuitenkaan voi tehdä yleisempää tulkintaa, jonka mukaan myös muihin tarkoituksiin kirjoitetut B-lausunnot olisivat aina maksuttomia.

STM totesi, että asiakasmaksut liittyvät kiinteästi sosiaali- ja terveystalouden järjestämisen ja rahoittamisen kokonaisuuteen ja että tällä sektorilla on odotettavissa merkittäviä uudistuksia. Asiakasmaksulainsäädäntöä koskevat linjaukset ja uudistukset olisi tarkoituksenmukaista yhdistää näihin uudistuksiin ja tarkastella asiaa kokonaisuutena. Lääkärilausuntojen maksullisuus ja maksuttomuus nousee STM:n mukaan esiin myös siellä käynnistyneessä työssä, jossa pohditaan lääkärilausuntojen kokonaisuutta ja niiden tarpeellisuutta.

STM totesi, että sen ei ole tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista ottaa kantaa yksittäisen lausuntotyypin maksuttomuuteen Valviran ja aluehallintovirastojen terveydenhuollon yhteisryhmän pyytämällä tavalla.

Kaupunginlakimies toteaa, että kunnissa lienee muodostunut hyvin erilaista tulkintaa siitä, mitkä lääkärintodistukset ovat maksuttomia ja mitkä eivät ottaen huomioon myös tuomioistuinten ja laillisuusvalvojen vähäisen ratkaisujen määrän. Asiayhteydessä lienee muodostunut hyvinkin epäyhtenäistä ja asiakkaiden kannalta yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista ratkaisukäytäntöä valtakunnallisesti. Myös kuntien muutoksenhakuohjeistukset ja asiakasmaksuja koskevien muutoksenhakuasioiden käsittelyprosessit eri kunnissa lienevät oikeusturvan kannalta epäyhtenäiset ja yhdenvertaisuusperiaate huomioon ottaen erilaiset paikallisesti ja alueellisesti.

Analogisesti asiayhteydessä kaupunginlakimies viittaa KHO:n ratkaisuun 2014:186, jossa se otti asian ratkaistavakseen muun muassa sen vuoksi, että asiayhteydessä oikeus- ja hallintokäytäntö oli muodostunut epäyhtenäiseksi ja epäselväksi, eikä kysymyksessä olevaan epäkohtaan ollut puututtu lainsäädäntötoimin.

Kaupunginlakimies toteaa vielä, että hänen mielestään B-lausuntojen maksuttomuus/maksullisuus liittyen esimerkiksi sopeutusvalmennukseen on sidoksissa myös potilaalle laadittavaan hoitosuunnitelmaan. Kantelijan vaatimus on hylätty päätöksessä mainittuja pykälää soveltamalla. Mikäli asiassa on päädytty virheelliseen laintulkintaan, asia korjataan oikeusasiamiehen kannanotot ja päätös huomioon ottaen.

3.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.1

Keskeiset oikeusohjeet

Suomen perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät terveystalouden ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistui-
men tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi (1 mom.). Käsittelyn julkisuus
sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja oikeus hakea muutosta samoin kuin
muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla (2 mom.).

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien
toteutuminen.

Perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perus-
teista.

Potilaslaki

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 2 §:n 2 kohdan mukaan
potilaslaissa tarkoitetaan terveyden- ja sairaanhoidolla potilaan terveydentilan määrittämiseksi
taikka hänen terveytensä palauttamiseksi tai ylläpitämiseksi tehtäviä toimenpiteitä, joita suorit-
tavat terveydenhuollon ammattihenkilöt tai joita suoritetaan terveydenhuollon toimintayksikös-
sä.

Asiakasmaksulaki ja -asetus

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992, asiakasmaksulaki) 5
§:n 1 kohdan d alakohdan mukaan maksuja saa periä terveydenhuollon ammattihenkilön an-
tamista todistuksista ja lausunnoista silloin kun ne eivät liity potilaan hoitoon.

Muutoksenhakua koskeva asiakasmaksulain 15 §, sellaisena kuin se oli voimassa tapatuma-
aikana, kuului seuraavasti:

Maksua koskevaan viranhaltijan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta (1 mom.).

Jos maksuvelvollinen on tyytymätön 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen, hänellä on oi-
keus saattaa sosiaalipalvelusta perittävää maksua koskeva päätös sosiaalihuoltolain 6 §:ssä
tarkoitettujen toimielimen ja terveyskeskuksen järjestämästä palvelusta perittävää maksua kos-
keva päätös kansanterveyslain 6 §:ssä tarkoitettujen toimielimen käsiteltäväksi sekä sairaanhoi-
topiirin järjestämästä erikoissairanhoidosta ja erityishuoltopiirin järjestämästä kehitysvam-
maisten erityishuollosta perittävää maksua koskeva päätös sen toimielimen päätettäväksi,
jonka alainen päätöksen tehnyt viranhaltija on (2 mom.).

Vaatus päätöksen oikaisemisesta on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun mak-
suvelvollinen on saanut päätöksestä tiedon. Päätökseen on liitettävä ohjeet sen saattamiseksi
toimielimen käsiteltäväksi (3 mom.).

Maksun määräämistä koskevaan 2 momentissa tarkoitettuun toimielimen päätökseen haetaan
muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetyssä järjestyksessä muu-
tosta valittamalla lääninoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Valitus
voidaan sanotun ajan kuluessa antaa myös toimielimelle, jonka on toimitettava se oman lau-
suntonsa ohella lääninoikeudelle. Lääninoikeuden päätökseen ei saa valittamalla hakea muu-
tosta (4 mom.).

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992, asiakasmaksuasetus) 23 §:n mukaan, sellaisena kuin se oli voimassa tapahtuma-aikana (825/2013), lääkärin todistuksesta tai lausunnosta voitiin periä todistuksen tai lausunnon laadusta riippuen enintään 36,20 euroa. Maksua ei saanut periä kansanterveystyössä hoitoon liittyvästä todistuksesta tai lausunnosta.

Kansanterveyslaki

Kansanterveyslain (66/1972) 1 §:n mukaan kansanterveystyöllä tarkoitetaan yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy mukaan lukien sekä yksilön sairaanhoitoa. Kansanterveystyön sisällöstä säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010). Kansanterveystyöstä voidaan käyttää myös nimitystä perusterveydenhuolto.

Terveydenhuoltolaki

Terveydenhuoltolain 22 §:n mukaan kunta on velvollinen huolehtimaan siitä, että sen asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan todistuksen tai lausunnon silloin, kun todistuksen tai lausunnon tarve perustuu lakiin, taikka on asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opiskelun tai muun vastaavan syyn kannalta välttämätöntä.

Terveydenhuoltolain 24 §:n 1 momentin mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden sairaanhoitopalvelut. Sairaanhoitopalveluihin sisältyvät sairauksien tutkimus, lääketieteellinen tai hammaslääketieteellinen taudinmääritys, hoito, hoitosuunnitelman mukaiset pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarvittavat hoitotarvikkeet sekä tarpeellinen lääkinnällinen kuntoutus (1 kohta).

Terveydenhuoltolain 29 §:n mukaan kunnan on järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus (1 mom.).

Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluu: 1) kuntoutusneuvonta ja kuntoutusohjaus; 2) potilaan toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi; 3) kuntoutustutkimus, jonka avulla selvitetään potilaan kuntoutusmahdollisuuksia; 4) toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat sekä muut tarvittavat kuntoutumista edistävät toimenpiteet; 5) apuvälinepalvelut; 6) sopeutumisvalmennus; 7) 1–6 kohdassa tarkoitetuista tarpeellisista toimenpiteistä koostuvat kuntoutusjaksot laitos- tai avohoidossa (2 mom.).

Hallintolaki

Hallintolain (434/2003) 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Hallintolain 7 §:ssä säädetään palvelun asianmukaisuudesta ja palveluperiaatteesta. Säännöksen 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.

Hallintolain 43 §:n 1 momentin mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti.

Hallintolain 45 §:n 1 momentin mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Laki kunnallisesta viranhaltijasta

Kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2003, viranhaltijalaki) 17 §:n 1 momentin mukaan viranhaltijan on suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

3.2.2

Kantelijalta perityn asiakasmaksun laillisuus

Terveyskeskuslääkäri laati 12.12.2014 kantelijalle B-lääkärintodistuksen, jota tämä oli pyytänyt Kelan järjestämään, kuulovammaisille tarkoitettuun, sopeutumisvalmennukseen yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä, palvelu- ja toimintakeskus Meri-Karinassa.

Terveydenhuoltolain 22 §:n mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että sen asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan todistuksen tai lausunnon silloin, kun todistuksen tai lausunnon tarve perustuu lakiin, taikka on asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opiskelun tai muun vastaavan syyn kannalta välttämätöntä.

Terveydenhuoltolain 24 §:n mukaan sairaanhoitoon kuuluu lääkinnällinen kuntoutus. Terveydenhuoltolain 29 §:n mukaan lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluu sopeutumisvalmennus.

Asiakasmaksuasetuksen 23 §:n mukaan maksua ei saanut tapahtuma-aikaan voimassa olleen eikä voimassa olevankaan asetuksen vastaavan säännöksen mukaan saa periä kansanterveysystyössä hoitoon liittyvästä todistuksesta tai lausunnosta.

Kun sopeutumisvalmennus kuuluu kunnan järjestämisvastuulle kuuluvaan lääkinnälliseen kuntoutukseen, joka puolestaan kuuluu terveydenhuoltolain mukaan sairaanhoitoon, sopeutumisvalmennusta koskeva lääkärintodistus liittyy hoitoon. Tämän vuoksi katson, että Turun kaupunki menetteli virheellisesti periessään kantelijalta asiakasmaksun terveyskeskuslääkärintodistuksesta sopeutumisvalmennusta koskevasta B-lääkärintodistuksesta.

3.2.3

Asiakasmaksua oikeellisuutta koskevan vaatimuksen käsittely

Hallinto- ja talousjohtajalta 14.11.2016 saatujen tietojen mukaan Turun kaupungin hyvinvointitoimialalla ei tehdä erillistä viranhaltijapäätöstä esimerkiksi lääkärintodistuksesta perittävistä asiakasmaksusta, vaan asiakkaalle lähetetään lasku. Laskuun ei liitetä muutoksenhakuohjetta. Hän toteaa, että tähän on yritetty saada muutosta, mutta toistaiseksi siihen ei ole pystytty teknisistä syistä.

Havaintojeni mukaan kirjallisia yksilöpäätöksiä ei yleensä anneta terveydenhuollon ns. tasamaksuista, kuten käynti- ja hoitopäivämaksuista toisin kuin tulosidonnaisista maksuista, esimerkiksi pitkäaikaisesta laitospäästä. Tasamaksu peritään käynnistä tai palvelutapahtumasta perittävällä laskulla, johon ei myöskään liitetä muutoksenhakuohjetta. Käsitykseni mukaan hallintolain 7 §:n palveluperiaatteesta ja 8 §:n neuvontavelvollisuudesta johtuu, että laskuun tulee liittää ohjeet siitä, miten potilas voi hakea maksuun muutosta. Ohjeista tulisi myös

käydä ilmi, että potilas voi pyytää maksusta viranhaltijapäätöksen, jos sellaista ei ole liitetty laskuun.

Hallinto- ja talousjohtaja toteaa, että kantelijan otettua maksuasiassa yhteyttä hän teki lakimiehen neuvosta päätöksen asiakasmaksusta, jotta oikaisupyyntö olisi voitu käsitellä. Pidän tätä asianmukaisena. Hallinto- ja talousjohtajan antama päätös oli siis asiakasmaksulain 15 §:ssä tarkoitettu viranhaltijan maksupäätös, jonka oikaisemista asiakas voi vaatia lainkohdassa tarkoitettulta toimielimeltä, tässä tapauksessa Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnalta, päätökseen liitettyjen oikaisuvaatimusohjeiden mukaisesti. Kantelija ei vaatinut päätökseen oikaisua lautakunnalta.

Huomioni kiinnittyy asiakasmaksun oikeellisuutta koskevan kantelijan vaatimuksen pitkään käsittelyaikaan Turun kaupungin hyvinvointitoimialalla. Hän esitti maksua koskevan vaatimuksensa 22.1.2015 ja päätös hänen vaatimukseensa annettiin 10.11.2015. Asian viivytyksettömästä käsittelystä säädetään perustuslain 21 §:ssä, hallintolain 23 §:ssä ja viranhaltijalain 17 §:ssä. Kantelijan asian käsittely kesti lähes 10 kuukautta, joka on mielestäni kohtuuttoman pitkä käsittelyaika.

3.2.4

Lainsäädännön täsmentäminen

Käsitykseni mukaan nykyisen lainsäädännön perusteella voi olla epäselvää ja tulkinnanvaraista, milloin on kysymys lääkärin antamista todistuksista ja lausunnoista, jotka eivät liity potilaan hoitoon ja joista siis voidaan periä maksu. Mielestäni terveydenhuollon maksujärjestelmän tulee olla selkeä ja ymmärrettävä. Tärkeää on myös perusoikeuksista johtuvien velvoitteiden huomioon ottaminen. Kyse on perustuslain 19 §:ssä julkiselle vallalle säädetystä velvoitteesta turvata jokaiselle riittävät terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä. Tästä seuraa velvollisuus määritellä maksut siten, että ne eivät saa siirtää palveluja niitä tarvitsevien tavoittamattomiin (PeVL 39/1996 ja 8/1999). Kyse on myös ihmisten yhdenvertaisuuden turvaamisesta. Viittaan Turun kaupunginlakimiehen selvitykseen tässä asiassa.

Näistä syistä olen pitänyt ja pidän edelleenkin välttämättömänä, että laissa määritellään tyhjentävästi ja täsmällisesti ne terveyspalvelut, joista voidaan periä maksu. Tätä tukee mielestäni myös se, että kyse on terveyspalveluiden käyttäjien velvoitteista, jotka ovat asiakasmaksulain 17 §:n mukaan ulosottokelpoisia ilman tuomiota tai päätöstä. Lisäksi viittaan perustuslain 80 §:ään, jonka mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla.

Viittaan kanteluratkaisuuni 16.8.2010, dnro 1739/4/09. Saatoin ratkaisussani ministeriön tietoon käsitykseni lainsäädännön täsmentämistarpeesta ja pyysin sitä ilmoittamaan niistä toimenpiteistä, joihin käsitykseni oli antanut aihetta.

Ministeriö ilmoitti minulle 25.11.2010 seuraavaa. SATA-komitean ehdotusten pohjalta hallitus on iltakoulussa linjannut, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännöksiä ja maksupolitiikkaa kehitetään vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa on tarkoitus korjata maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet vuonna 2013 voimaan tulevilla muutoksilla. Maksujärjestelmän kokonaisuudistus kokoamalla kaikki maksusäännökset lakiin on tarkoitus toteuttaa vuosina 2014 -2015. Viimeistään näiden uudistusten yhteydessä tullaan uudistamaan maksuttomien ja maksullisten lääkärintodistusten rajanvedon selkeyttäminen. Jos maksusäännöksiä on tarpeen muuttaa jo ennen mainittuja SATA-komitean ehdotuksiin perustuvia uudistuksia, ministeriö pyrkii selvittämään mahdollisuudet selkeyttää lääkärintodistusten maksullisuutta koskevia säännöksiä näiden muiden muutosten yhteydessä.

Koska lääkärintodistusten ja -lausuntojen maksullisuutta koskevia säännöksiin ei ole tehty täsmennyksiä, uudistan jo aikaisemmin tekemäni esityksen lainsäädännön täsmentämistarpeesta.

4

TOIMENPITEET

Saatan Turun kaupungin hyvinvointitoimialan tietoon edellä kohdassa 3.2.2 esittämäni käsityksen sen menettelyn virheellisyydestä terveydenhuollon asiakasmaksun perimisessä. Esitän hyvinvointitoimialan harkittavaksi, miten se voisi hyvittää virheellisen menettelynsä kantelijalle. Pyydän hyvinvointitoimialaa ilmoittamaan minulle 31.1.2017 mennessä, mihin toimenpiteisiin asia on johtanut.

Saatan Turun kaupungin hyvinvointitoimialan tietoon myös edellä kohdassa 3.2.3 esittämäni käsityksen asiakasmaksua koskevan vaatimuksen kohtuuttoman pitkästä käsittelyajasta.

Lisäksi saatan sosiaali- ja terveysministeriön tietoon edellä 3.2.4 esittämäni käsityksen lainsäädännön täsmentämistarpeesta. Pyydän ministeriötä ilmoittamaan minulle 28.2.2017 mennessä niistä toimenpiteistä, joihin käsitykseni on antanut aihetta.